

Dragica Haramija in Janja Batić

Aksinja Kermauner: *Žiga špaget gre v širni svet.*

Dob pri Domžalah: Miš, 2010, ilustriral Zvonko Čoh.

Aksinja Kermauner je leta 2004 izdala prvo izvirno slovensko tipno slikanico z naslovom *Snežna roža*. Ta je posebno pozornost požela že leto pozneje na knjižnem sejmu v Bologni, kjer je bila razstavljena med knjigami avtorjev z vsega sveta, ki ustvarjajo za otroke s posebnimi potrebami.

Tudi *Žiga Špaget gre v širni svet* sodi med tipne slikanice; posebej je poudarjena dostopnost dela za slepe in slabovidne, nenazadnje pa s svojim konceptom spodbuja strpnost polnočutečih otrok (ljudi) do fizične drugačnosti oziroma omejitve. Besedilo se na levih straneh slikanice ponovi dvakrat, in sicer je najprej izpisano v odebeljenih in večjih črkah, pod tem pa še v Braillovi pisavi. Celotne desne strani so zapolnjene s tipnimi ilustracijami, ki jih lahko tudi vonjamo. Slikanica ima spiralno vezane liste, da se ti lažje obračajo, izdana je, kot poudarja avtorica v dodatku za starše in učitelje, v "ležečem formatu A 4, kar odgovarja dvema razprtima dlanema slepega bralca".

V slikanici nastopata le dva literarna lika, špaget in jabolko, oba sta personificirana. Njune lastnosti niso natančneje opisane, zgodba namreč temelji na prepoznavnosti in hkrati zamenjavi njunih tipičnih oblik. Začetek zgodbe je postavljen v interier hiše (kuhinja, predsoba), nato v odprt prostor. Špaget Žiga je radoveden in radoživ, zato skoči iz vrele vode, v kateri se kuha z drugimi špageti, in jo iz hiše mahne po svetu. V travi zagleda nekaj rdečega, meni, da je našel paradižnik, ki ga vsi špageti obožujejo, a se izkaže, da je srečal jabolko. To se ga je na smrt prestrašilo, saj je mislilo, da je srečalo velikega, požrešnega črva. Temeljni zaplet zgodbe je zamenjava, iz katere izhaja tudi komična situacija. Šele ob pravilni identifikaciji literarnih likov in spoznanju njune prvotne zmote si oba oddahneta, jabolko pa strne njune občutke: "Jaz sem v tebi videlo svoj strah, ti pa v meni svojo lakoto. Še dobro, da ni vse tako, kot se zdi na prvi pogled". Avtorica uporabi tudi pristrčne neologizme: *Žiga odšpageta* v svet, jabolko se je skoraj *popeškalo* od strahu, na koncu pa špagetu *popeclja* v slovo.

Likovna podoba slikanice je sestavljena iz ilustracij, ki jih zaznamo z vidom in tipom. To se zgodi zelo spontano in še preden se dobro zavemo, ob očeh za branje uporabljamo tudi roke. Milan Butina v svojem delu *Slikarsko mišljenje* povzema misli Jamesa Gibsona (1995: 156), ki opisuje razlike v zaznavanju z vidom ali tipom: z vidom zaznavamo sočasno in v globino, s tipom sukcesivno in po površini. Ilustracije tipne slikanice *Žiga špaget gre v širni svet* so oblikovane z upoštevanjem slednjega. Ko se dotaknemo platnic, otipamo reliefno površino, saj so vsi pomembni deli podob odebeljeni. Žiga špaget na naslovnici je upodobljen tik pred odhodom skozi vrata v širni svet, torej je naslov literarnega dela tudi likovno podkrepjen. Sledi osem slik, v katerih se odvija zgodba o špagetu Žigi in njegovi usodi. Ilustracije so jasne in na prvi pogled preproste, če jih beremo le z očmi, navajeni zgoščene pripovednosti ilustracij Zvonka Čoha. Na prvi pogled namreč začutimo praznino. Ne pa tudi na prvi dotik! Takoj ko se začnemo ilustracij dotikati, zaznamo hrapavost površine, saj je ilustrator tipno izpostavil in poudaril vse, kar je za razumevanje zgodbe pomembno. Glavna literarna lika je ilustriral s preprostimi in jasnimi oblikami, Žiga je upodobljen kot dolga kriva črta, jabolko je krog. Prostor je za razumevanje zgodbe manj pomemben, zato so le nekateri elementi reliefni (rob stopnic, nekaj ostrih kamenčkov, rob zidu, čez katerega se Žiga povzpne na poti v svet). V ilustracijah je prisotna dinamika, ki jo ilustrator poudari s povsem stripovskim elementom zaporedno nanizanih črt gibanja (*motion lines*). Te črte zaznamo, ko Žiga skoči iz lonca, ko se spusti po stopnicah navzdol, ko se z jabolkom skotali po pobočju, ko mu jabolko *popceplja* v slovo itd.

Potovanje špageta je poudarjeno tako, da je Žiga na vseh slikah obrnjen proti desnemu robu lista. Tako kot bralec napreduje od leve proti desni, od strani do strani, tako se odvija tudi potovanje. Na tem potovanju je jabolko na prvi pogled in otip pravzaprav ovira. Ko se prvič pojavi na četrti in takoj zatem na peti sliki, je postavljeno na desno stran. Najprej kot velika rdeča oblika, zatem pa še v svoji od strahu zeleni različici. Ta kompozicijska rešitev močno poudarja konflikt med literarnima likoma. To je tudi edini prizor, v katerem ilustrator prvenstveno pripoveduje z barvo in ne z obliko, čeprav lahko spremembo čustvenega stanja zaznamo tudi na otip. Zeleno jabolko ima razprta in navzdol ukrivljena usta, pecelj se trese. Sledi kaotičen preplet obeh oblik, ko se špaget in jabolko skotalita po pobočju (šesta slika), spoznanje in prijateljski objem (sedma slika) ter slovo (osma slika). Jabolko ostane, Žiga pa nadaljuje svojo pot. Nadaljevanje poti nakazuje umestitev špageta Žige v desni zgornji rob kompozicije.

Kakšen je ta svet, ne izvemo, vemo le, da bo potovanje nepozabno, saj *ni vse tako, kot se zdi na prvi pogled*, temveč veliko, veliko boljše.